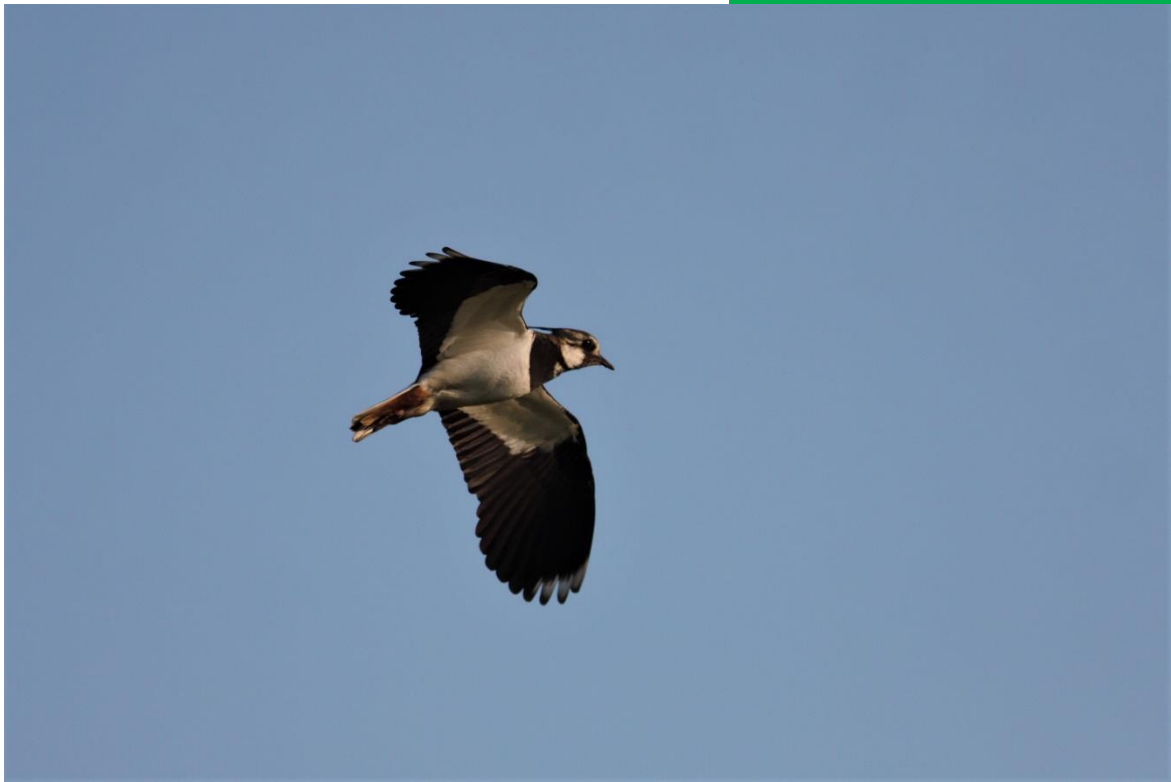

2020

Vipekartlegging i nye Stavanger

Kjell Mjøltnes & Tor Audun Olsen
Mangfoldrapport 3-2020

Vipekartlegging i nye Stavanger

Kartlegging av vipas hekkeområder i gamle Rennesøy og Finnøy kommune.

Oppdragsrapport for Stavanger kommune & Fylkesmannen i Rogaland

Forfatter: Kjell Mjøltnes, Orrevegen 630, 4352 Klepp & Tor Audun Olsen, Opheimsgata 18, 4012 Stavanger

Mangfoldrapport 3-2020

Referanse:

Mjøltnes, K. & Olsen, T.A. 2020. Vipekartlegging i nye Stavanger. *Kartlegging av vipas hekkeområder i gamle Rennesøy og Finnøy kommune våren 2020*. Mangfoldrapport 3-2020.

Figur 1: Utsikt fra Mastravarden på Mosterøy mot Fjøløy. Øyene i Boknafjorden er rike på naturperler og flotte turområder, men det er langt mellom vipene fåtallige i det storslåtte kulturlandskapet.

Sammendrag

Totalt 164 viper ble funnet fordelt på 18 ulike delområder da vipebestanden på øyene Bru, Sokn, Vestre Åmøy, Klosterøy, Mosterøy, Fjøløy, Rennesøy, Talgje og Finnøy ble kartlagt våren 2020. Flesteparten av vipene hekket på utmarksbeite eller graseng, og bare noen få hunnfugler ble funnet rugende på åker. Det viktigste hekkeområdet for vipe var utmarksbeitene ved Risavika på Rennesøy, men også områdene Galta-Sersberg på samme øy, områdene ved den gamle bomstasjonen på Sokn og Fjøløyvatnet på Fjøløy huset en del hekkende viper. På Finnøy var det to mindre bestander på Nordre Vignes og på Hauskje, der det i følge lokalbefolkningen kommer vipeunger på vingene nesten hvert år.

Det redegjøres kort for metodikken ved selve tellingene, men rapporten berører også så vidt problemstillinger knyttet til bestandstillinger av en art med så store naturlige bestandsvingninger som vipe. Mye tyder på at det var relativt godt med vipe i jordbruksområdene på nord-Jæren våren 2020, og dette gjenspeiles nok også til en viss grad på øyene i Boknafjorden.

Figur 2: 2020 var et godt vipeår i Sør-Rogaland

Innhold

Sammendrag.....	3
1 Metode	5
1.1 Målet med vipetellingene	5
1.2 Gjennomføringen av vipetellingene	5
1.3 Naturlige bestandssvingninger	6
2 Resultater fra kartleggingene	7
2.1 Fjøløy	8
2.2 Vodl, Mosterøy	9
2.3 Reianes, Rennesøy	10
2.4 Risavika, Rennesøy	11
2.5 Hesthammer, Rennesøy	13
2.6 Østre Rennesøy	14
2.7 Austbøvågen	15
2.8 Fjørholmen, Sørbøneset	16
2.9 Sersberg, Galta	17
2.10 Sogn og Bru	18
2.11 Talgje	20
2.12 Nordre Vignes, Finnøy	22
2.13 Hauskje, Finnøy	23
3 Tellingene oppsummert	25
4 Kilder	25

1 Metode

1.1 Målet med vipetellingene

Målet med vipetellingen var todelt:

- 1). Finne et bestandstall for vipe.
- 2). Kartering av alle hekkelokaliteter for vipe på de kartlagte øyene.

Konkrete bestandstall er mangelvare for de fleste fuglearter, så også for vipe. Estimering av bestander er ofte unøyaktige, og tar ikke tilstrekkelig hensyn til lokale variasjoner. Målet med tellingene var å fysisk besøke alle mulige og tenkelige hekkeområder for vipe på øyene i nye Stavanger minst en gang i løpet av hekketida våren 2020 og telle alle vipen som viste hekkeadferd, og tegne hekkeområdene inn på kart.

1.2 Gjennomføringen av vipetellingene

All dyrka mark, utmarksbeite, myrområder og andre åpne områder som kunne tenkes å huse hekkende vipen på øyene i gamle Rennesøy kommune, samt på øyene Finnøy og Talgje i tidligere Finnøy kommune, alle nå en del av nye Stavanger, ble besøkt av Kjell Mjølåsnes eller Tor Audun Olsen minst en gang i løpet av april 2020. Noen av lokalitetene ble også besøkt ved en eller flere anledninger utover mai. Vipetellingen ble stort sett utført fra bil, med hyppige stopp. Ved fravær av kjørbare veier, ble områdene dekket til fots. Alle antatt egnede hekkeområder ble scannet med kikkert eller teleskop, og alle observerte vipen ble talt og forsøkt kjønnsbestemt. Observasjonene ble tegnet inn på medbragte kart umiddelbart. Markslag og andre interessante observasjoner ble notert på de samme kartene, det samme ble dato, tidspunkt og værforhold.

I etterkant av tellingene ble resultatene analysert og digitalisert via rapporteringsportalen artsobservasjoner.no. Alle hekkeområdene er dessuten tegnet inn på kart som presenteres under.

Figur 3: En rugende vipe kan være godt skjult selv om gresset ikke har kommet langt. Mange vipen ble garantert oversett i løpet av tellingene.

Syn og hørsel var de viktigste «redskapene» under tellingene. Varierende sikt kan til en viss grad påvirke mulighetene til å oppdage vipere på hold, vipene er dessuten mindre aktive, og dermed vanskeligere å oppdage i gråvær enn når det er gode værforhold. Spillende vipere er hørbare på nokså langt hold, men muligheten til å oppdage vipere på lyd reduseres i områder med mye bråk, typisk fra trafikk eller rennende vann, eller på dager med mer enn moderat vind. Det ble ikke talt ved vindstyrke over frisk bris for å begrense dette problemet. På alle de 7 telledagene i april 2020 var det høytrykksvær med sol, lite vind og nokså gode temperaturer. Noen av områdene på Rennesøy og Finnøy ble også besøkt ved et par anledninger i mai, da var værforholdene nokså like, men det blåste mer.

Vipene hekker for en stor del på dyrket mark, og ofte på graseng. I høyt gress kan vipene være vanskeligere å oppdage, derfor ble tellingene lagt til april, da gresset normalt ikke er kommet særlig langt. Vinteren 2020 var mild. Vipene ankom grønne hekkeplasser i løpet av mars, og mange par var i gang med ruging i første halvdel av april. En varmeperiode midt i april satte fart på allerede nokså høyt gress, så på de siste telledagene i siste halvdel av april var gresset blitt så høyt at flere vipere kan ha blitt oversett enn tidligere i måneden. På øyene hekket relativt mange vipere på utmark og utmarksbeite der høyt gress var et mindre problem for sikt enn det kupert terrenget i disse områdene ofte var.

1.3 Naturlige bestandssvingninger

Fuglebestander er utsatt for naturlige svingninger fra år til år. Dette gjelder i aller høyeste grad også for vipa. I områdene der vipene overvintrer er det år om annet lange kuldeperioder som kan ta knekken på mange vipere. Det samme kan skje dersom vi får en kuldeperiode tidlig på våren, etter at vipene har ankommet hekkelassene hos oss. Temperatur og nedbørsmengder i ungeperioden kan påvirke ungedødeligheten, færre vipeunger kommer på vingene når våren er fuktig og kald. Veldig tørt vær kan påvirke næringstilgangen negativt, hvilket også kan påvirke ungeoverlevelsen. Hver for seg kan slike ytre forhold påvirke bestandsstørrelsen av vipe fra år til år. Dersom flere forhold virker sammen, gjerne over flere år, kan man se ganske store utslag. Til dels store lokale bestandssvingninger er derfor normalt for en art som vipe.

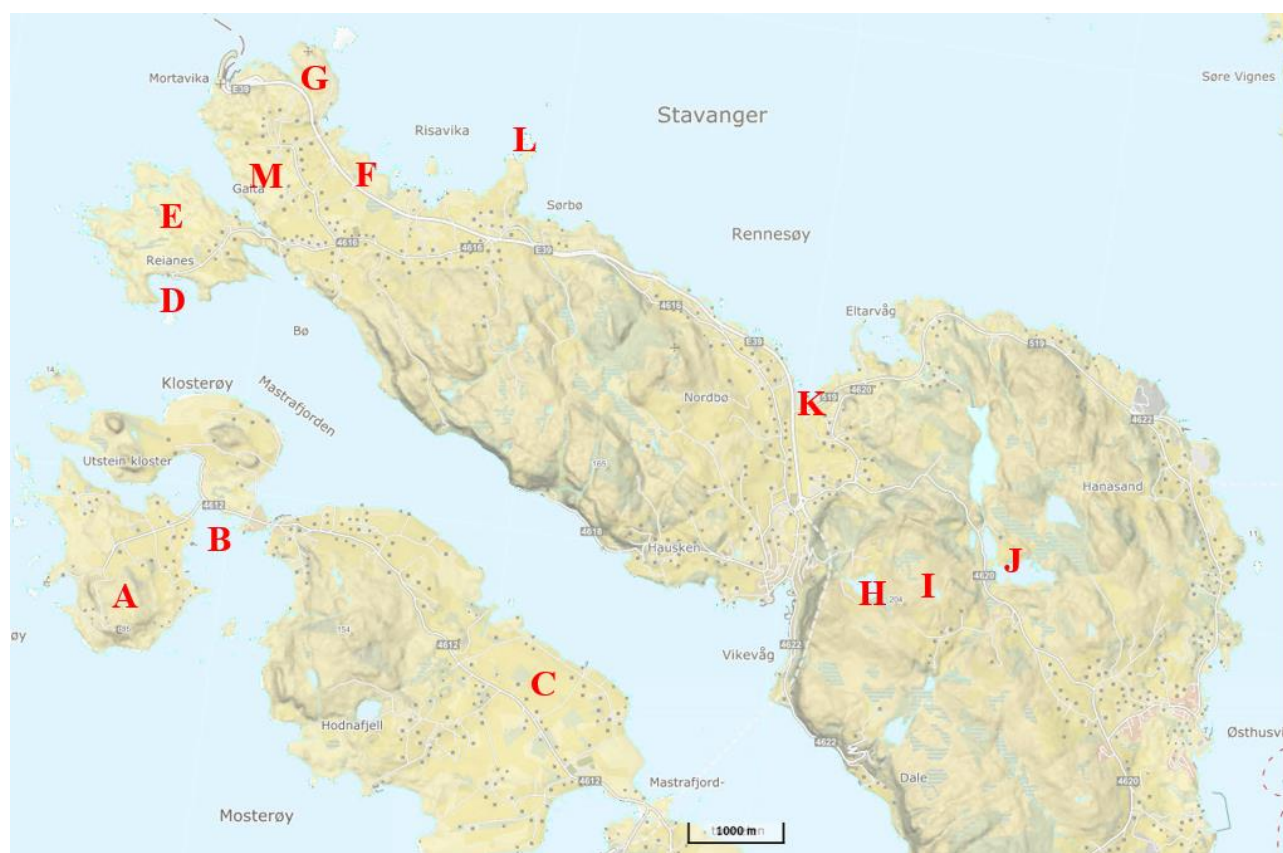
Årene 2018 og 2019 bød ikke på de største værmessige utfordringene for vipene verken her hjemme eller i overvintringsområdene. Hekkesuksessen er vanskelig å måle hos en art som vipe. Men vipene i Rogaland virker generelt å slite med å få særlig mange unger på vingene. Flere vipekjennere på Jæren fikk imidlertid et inntrykk av at hekkesuksessen var over gjennomsnittet god våren 2019. De fleste vipene går til hekking allerede når de er et år gamle. Og en stor andel av vipene går til hekking i de samme områdene der de selv vokste opp. I sum burde dette tilsi at vipebestandene rundt om i Rogaland våren 2020 kan ha vært over gjennomsnittet god. En kvalifisert gjetning som til dels underbygges av at vipebestanden i Randaberg talte nær 600 individer våren 2020 mot 400 individer våren 2018 (Mjølshesnes 2018 & 2020). Områdene i nye Stavanger som ble undersøkt våren 2020 ligger utenfor kjerneområdene for vipa på Jæren, og arten er fraværende på store deler av de kartlagte øyene. Disse områdene påvirkes naturlig nok i liten grad av slike naturlige bestandssvingninger, men det er mer sannsynlig med ny- eller reetablering av vipe når bestandene har en opptur.

Figur 4: Flesjø, Finnøy 20.april 2020. Det er lenger mellom vipene på øyene i Boknafjorden enn lenger sør på Jæren selv om det er masse tilsynelatende velegnede hekkeområder.

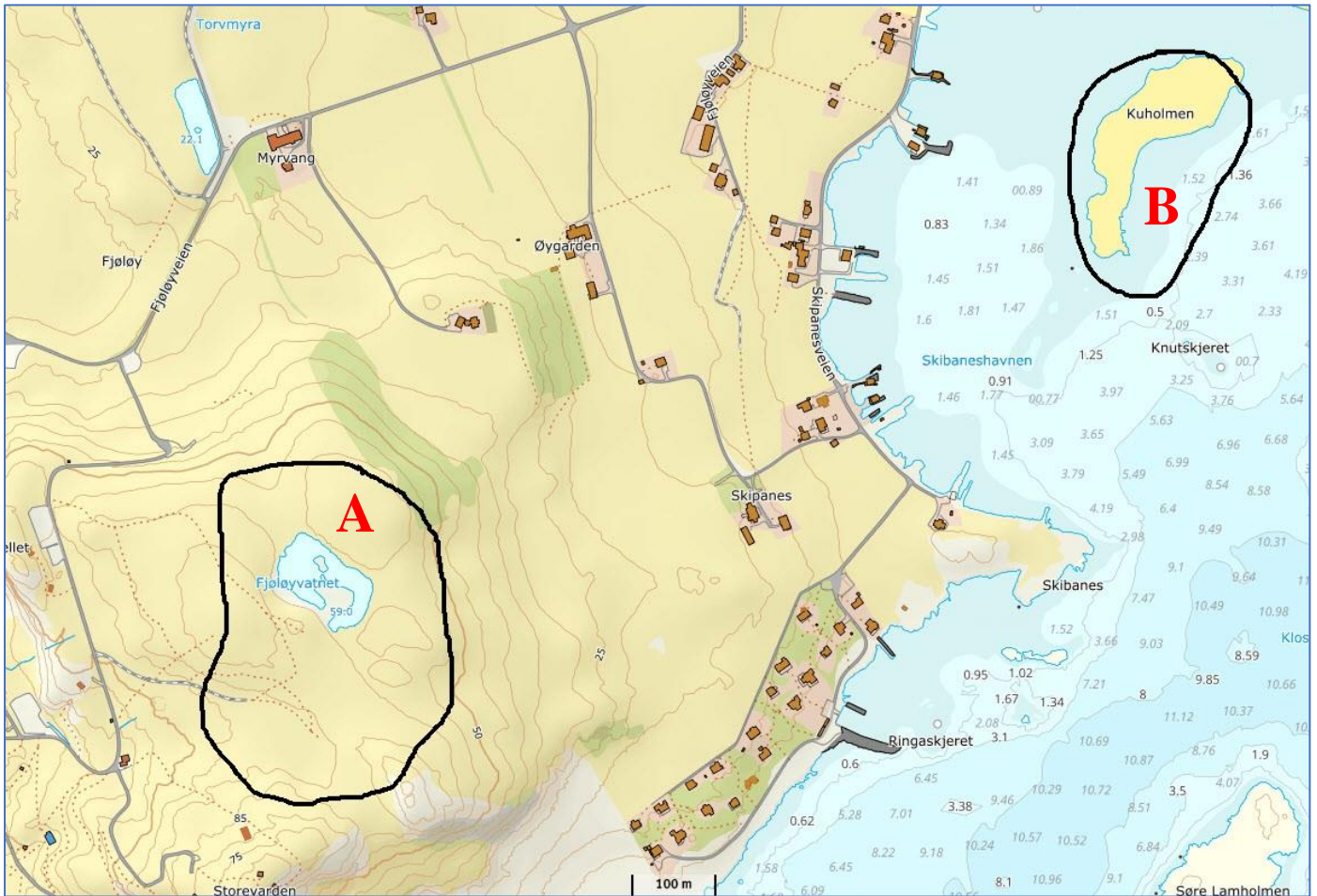
2 Resultater fra kartleggingene

Hekkeområdene til vippe fra de undersøkte områdene på øyene i Boknafjorden er vist på kart. Delbestandenes størrelse, hekketkoder og habitat er kort oppsummert. Alle tenkelige hekkeområder på øyene Bru, Sokn, Mosterøy, Fjøløy, Klosterøy, Rennesøy, Talgje og Finnøy ble besøkt, men bare de områdene der vippe ble påvist er vist på detaljerte kart

Figur 5: Oversiktskart over øyene Rennesøy, Fjøløy og Mosterøy med registrerte hekkeplasser for vippe våren 2020. Totalt ble det funnet 133 hekkende vipper på de tre øyene. Kjønnfordelingen var nokså jevn med 66 hanner, 65 hunner og to ubestemte vipper. Det ble ikke observert vippe på Klosterøy.

2.1 Fjøløy

Figur 6: Hekkeområder for vipe på Fjøløy våren 2020

Figur 7: Fjøløyheia. I disse området ble det funnet flere hekkende vipere

Lok. A: Gnr/bnr 54/11 – Fjøløyvatnet: 5 hanner i fluktlek + 3 hunner observert. I beitemark rundt vannet. Ingen sikre rugende observert. Denne lokaliteten har stått tom i flere år, men vipene har kommet tilbake de siste 3-4 årene (Oddvar Njå pers.medd.).

Lok. B: Gnr/bnr 54/1 – Kuholmen 16.april 2020: 1 par i fluktlek med tilhold på holmen. Utmark.

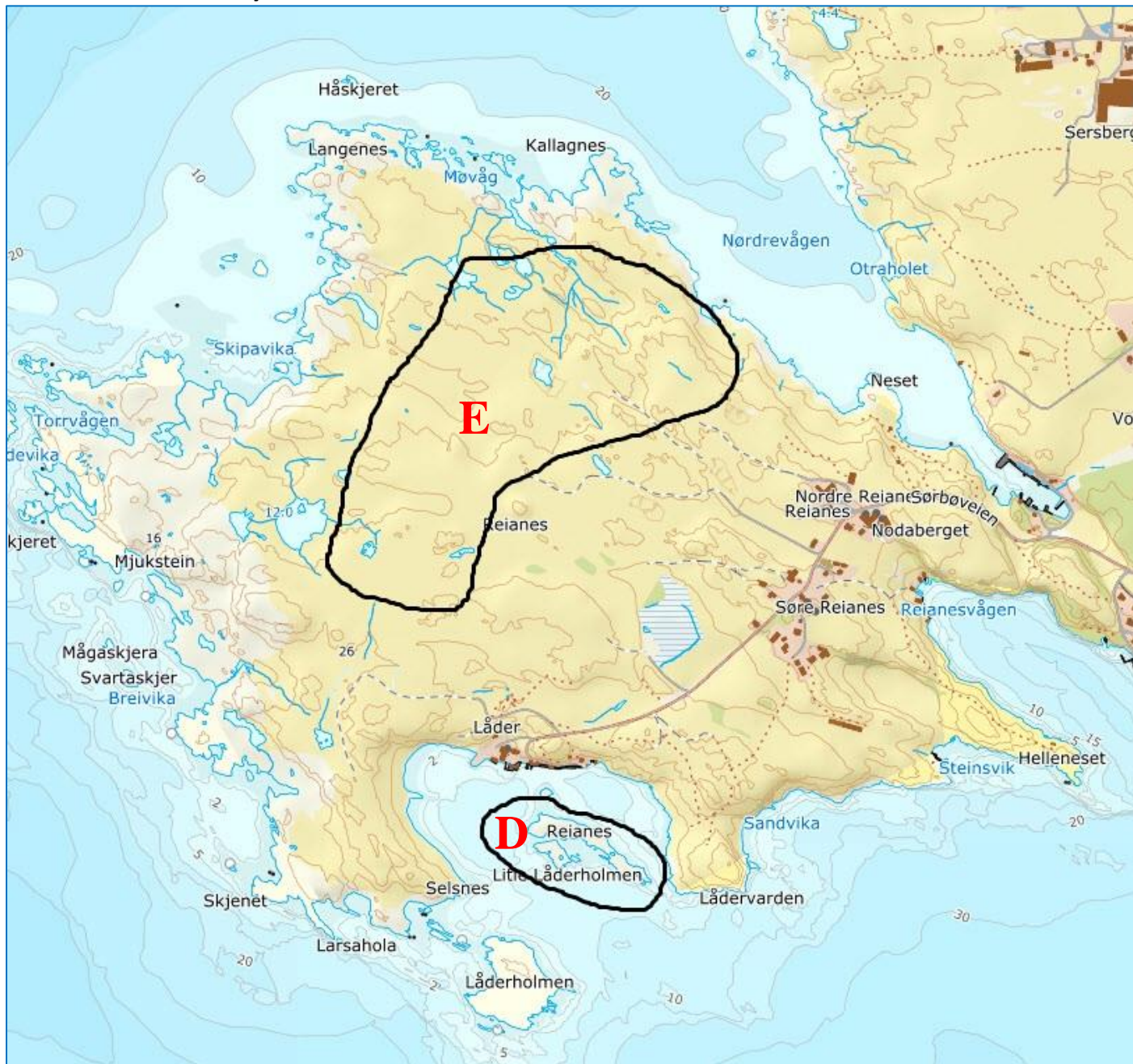
2.2 Vodl, Mosterøy

Figur 8: Hekkeområde for vipe på Vodl, Mosterøy våren 2020

Lok. C: Gnr/bnr 49/3 – Vodl 16.april 2020: 1 hann i fluktlek på beitemark i nordre del av stykket, 4 hanner + 3 hunner på nypløyd jorde. Hannen på beitemarka virket å ha territorium der, de øvrige kan ha fått reir pløyd ned, de drev stort sett med næringsøk på det nypløyde jordet.

2.3 Reianes, Rennesøy

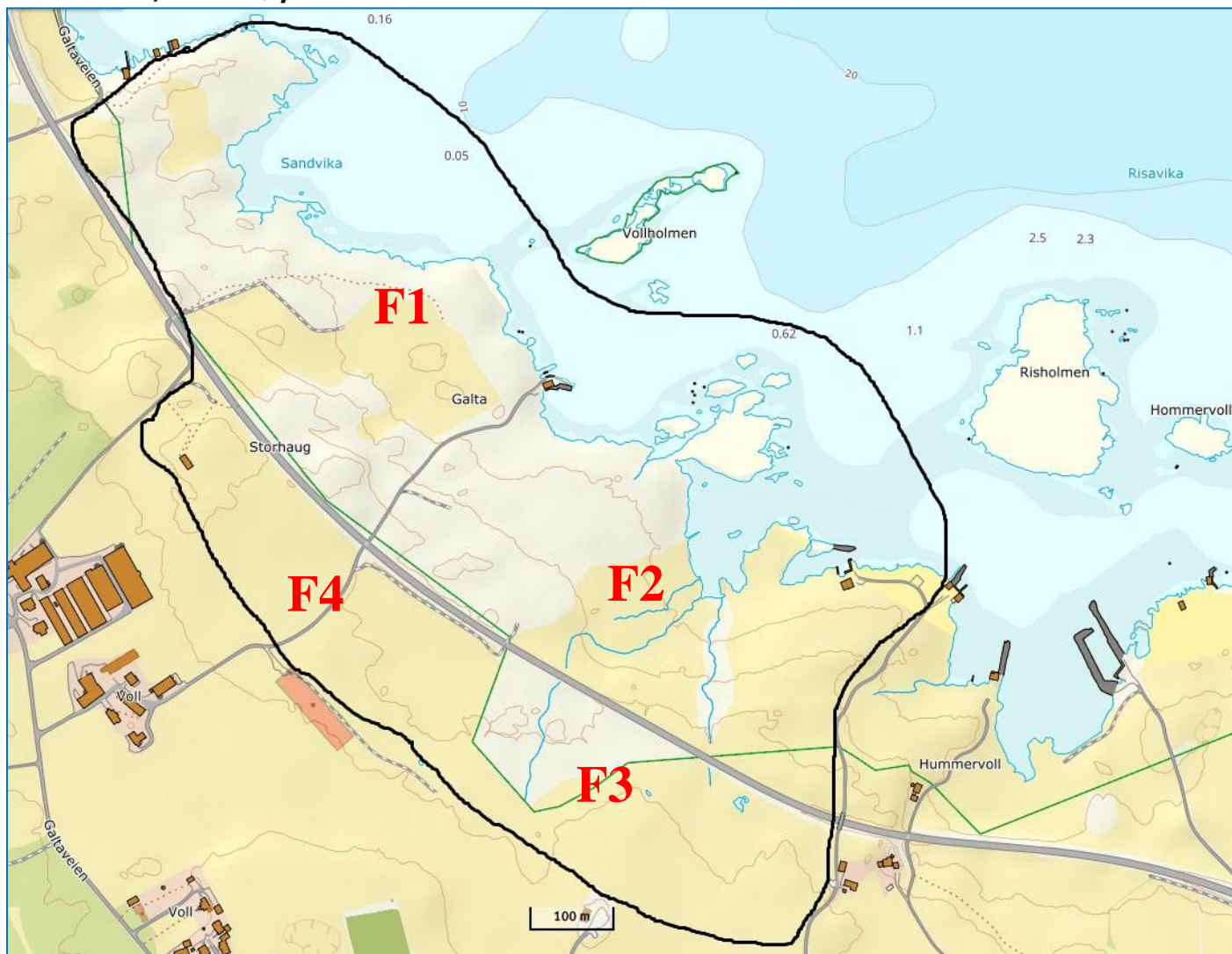

Figur 9: Hekkeområder for vipe på Reianes, Rennesøy våren 2020

Lok. D: Gnr/bnr 1/2 – Litle Låderholmen 17.april 2020: 1 hann med tilhold her, kan være hekkeplass, men kan også bare være en rastende fugl. Utmark.

Lok. E: Gnr/bnr 1/1, 2/1 og 2/2 – Reianes 17.april 2020: 2 par + 2 hanner i fluktlek, alle på utmarksbeite. Litt vanskelig med nøyaktig plassering, men trolig 1 par på 1/1, 1 hann på 2/1 og 1 par + 1 hann på 2/2.

2.4 Risavika, Rennesøy

Figur 10: Hekkeområder for vipe i Risavika på Rennesøy våren 2020.

Lok. F – Fordelt mellom gardene Galta, Vodl og Risa 17- 19.april og 5.mai. Den suverent beste lokaliteten på Rennesøy med totalt 33 hanner og 35 hunner, hvorav 6 ble observert rugende. Pga. mye knatter og knauser + E39 var det vanskelig å få oversikt her så tallene er nok noe unøyaktige. Delområde F1 og F2 ble telt 17. april, F3 18. april og F4 19. april, men tror ikke det er særlig overlapp mellom datoene. Ved besøk i området 5.mai var det fremdeles stor aktivitet, men vanskelig å få oversikt. De aller fleste fuglene holdt til på utmarka på nordsiden av E39 der 27 hanner + 25 hunner ble talt, litt flere i delområde F1 enn i F2. Tre av disse hunnene ruget i utmarksbeite ned mot sjøen i delområde F1. På sørsiden av E39 var det totalt 6 hanner + 10 hunner. To hanner + to hunner hadde tilknytning til vernet myrområde ved F3, en hunn ruget der. To hunner ruget i tillegg på gresseng i delområde F3 og F4.

Figur 11: Risavika på Rennesøy, den suverent viktigste hekkeplassen for vipe på de undersøkte øyene

Figur 12: De nordlige delene av Risavika med Hesthammeren i bakgrunnen

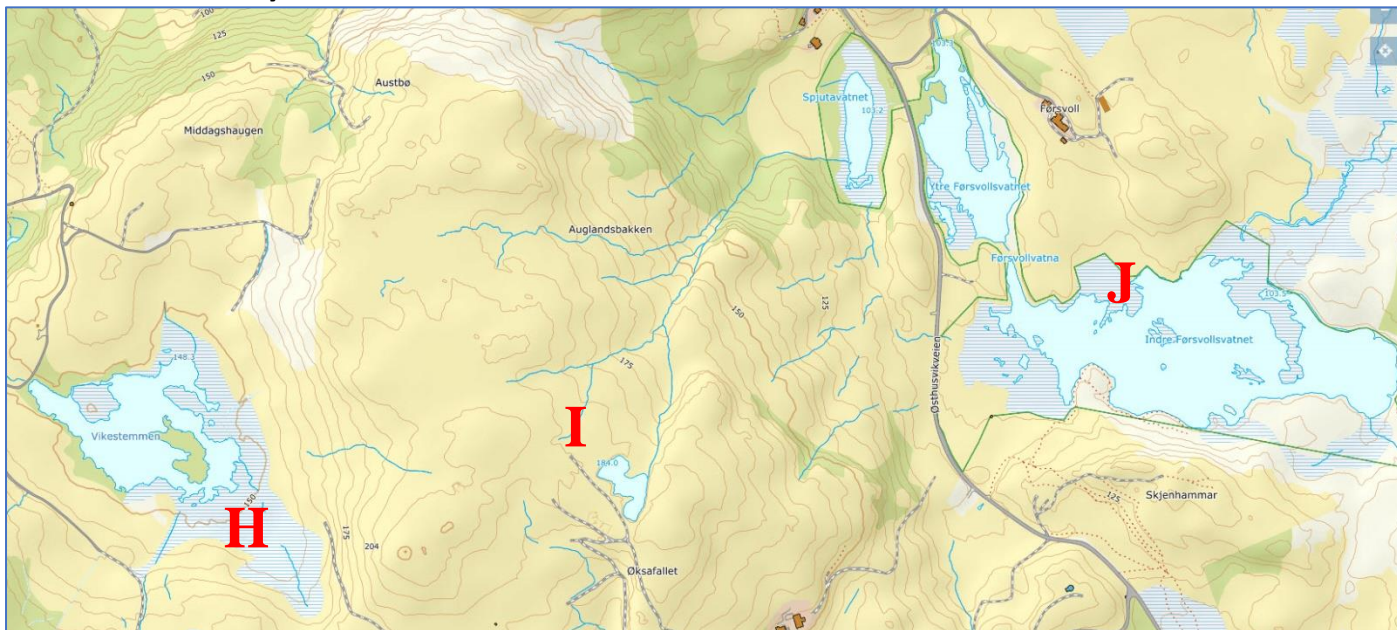
2.5 Hesthammer, Rennesøy

Figur 13: Hekkeområde for vipe på Hesthammeren, Rennesøy våren 2020.

Lok. G: Gnr/bnr 3/3 – Hesthammer, Galta 17.april: minimum 3 hanner + 2 hunner her, men vanskelig å få oversikt. Hele området er utmarksbeite.

2.6 Østre Rennesøy

Figur 14: Hekkeområder for vipe på Vikestemmen, Bjerga og ved Førsvollvatna, Rennesøy, våren 2020.

Lokalitet H – Vikestemmen 18.april 2020: 1 hann i fluktlek over myrområde SV for Vikestemmen.

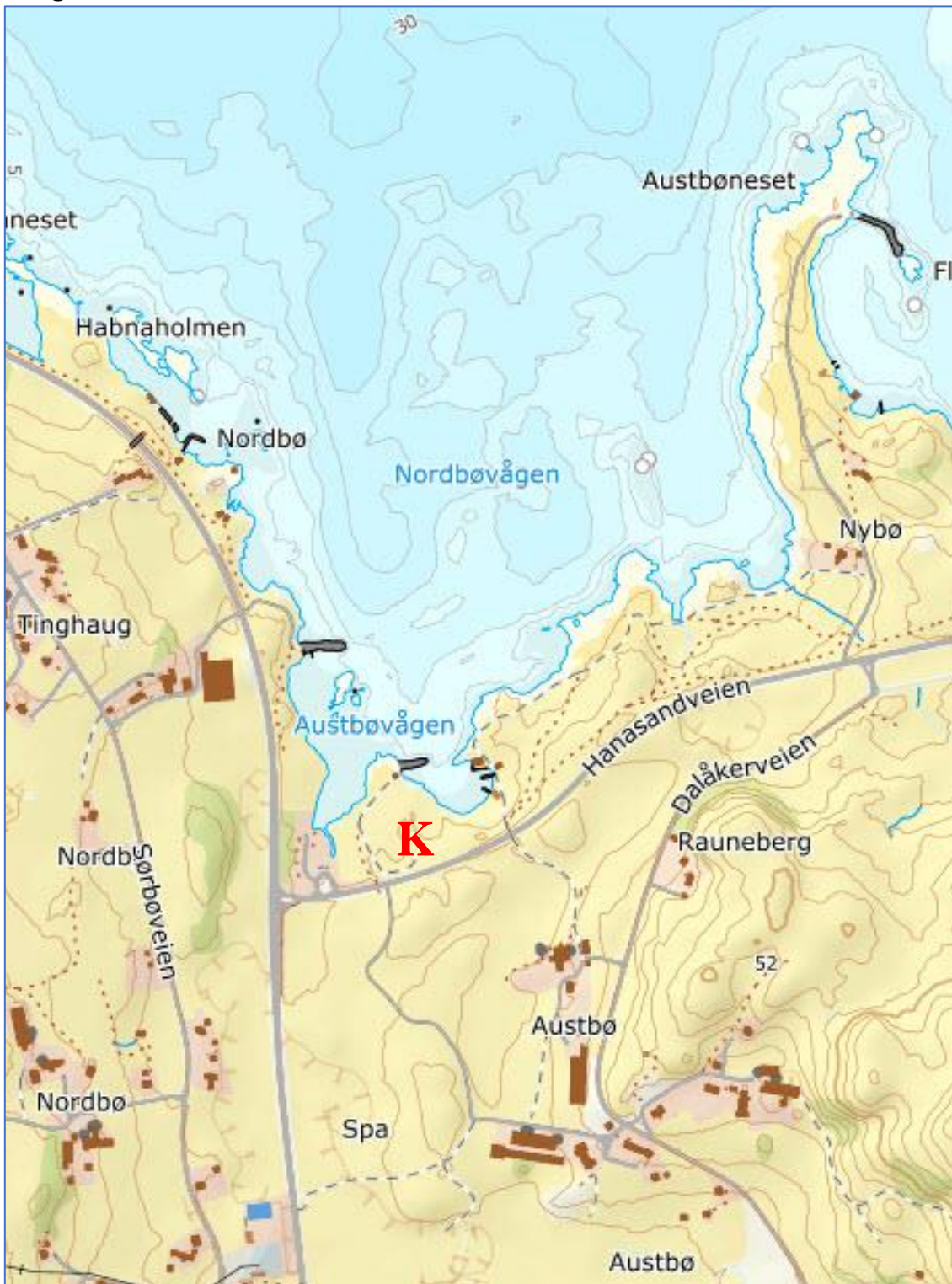
Lokalitet I – Øksefallet, Bjerga 18.april 2020: 1 par i fluktlek i utmarksbeite ved dam nord for Øksefallet.

Lokalitet J – Førsvollvatna 18.april 2020: 1 hann + 1 hunn i myrområde ved Indre Førsvollvatnet.

Figur 15: Heirområde ved Bjerga på Rennesøy. Ingen viper hadde tilhold her, men en hann ble observert i fluktlek ved en dam litt lenger nord.

2.7 Austbøvågen

Figur 16: Hekkeområde for vipe ved Austbøvågen, Rennesøy, våren 2020

Lokalitet K – Austbøvågen 18.april og 5.mai: 3 fugler sett i flukt på lang avstand fra Austbøneset i retning Austbø. Klarte senere kun å finne igjen en hunn ved Austbøvågen. Denne viste ingen klare hekkeindikasjoner og fløy etter hvert ut og landet ved Habnaholmen. Usikkert om det er en hekkeforekomst på holmen. Ved besøk i området 5.mai ble en hann observert på næringsøk like ved E 39 på Spa, noe som tyder på hekking i dette området. Det er også tidligere år blitt observert vipe regelmessig i området mellom tunnelen og Austbøneset. Men terrenget her er uoversiktlig, og det har ikke lyktes å lokalisere eventuelle hekkeplasser mer nøyaktig.

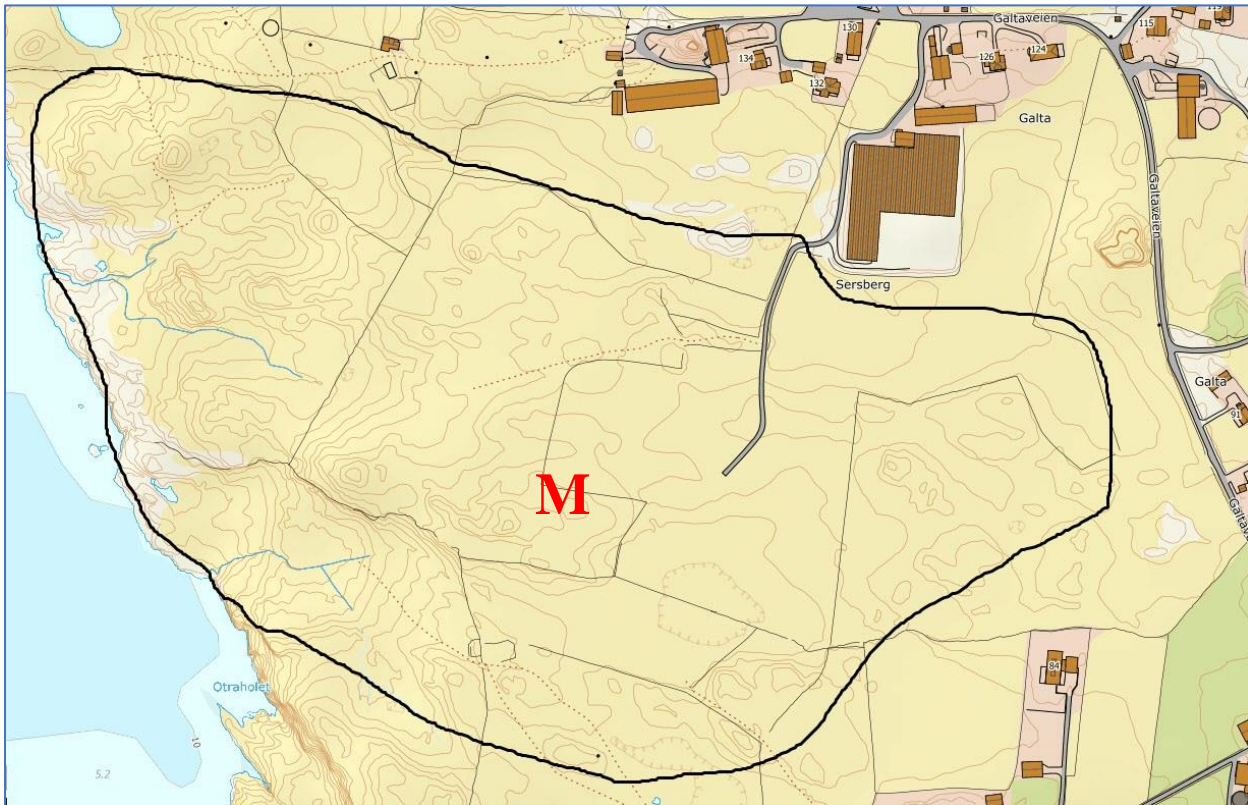
2.8 Fjørholmen, Sørbøneset

Figur 17: Hekkeområde for vipe på Fjørholmen Rennesøy våren 2020

Lokalitet L – Fjørholmen 18.april: 1 hann i fluktlek over Fjørholmen. En hann rastet på utmark på Sørbøneset 5.mai, og det virker sannsynlig at det hekker vipe på neset eller på Fjørholmen.

2.9 Sersberg, Galta

Figur 18: Hekkeområde for vipe på Sersberg, Galta, Rennesøy våren 2020

Lokalitet M – Gnr/bnr 3/1, 3/8 og 4/1 Sersberg, Galta 19.april og 5.mai: minimum 10 hanner + 16 hunner ble sett i området 19.april, men det var vanskelig å få oversikt pga. mange knatter og knauser. De fleste fuglene så ut til å ha tilhold på utmarksbeite, men det var også en god del på gresseng sentralt i området. Mange av disse var imidlertid hunnfargede fugler som ikke virket å være helt utfarget, så usikker om alle faktisk var hekkefugler. Ved besøk på lokaliteten 5.mai ble to kull med små unger observert ikke langt fra drivhusene på Sersberg. Flere vipere ble også sett i lufta lenger mot vest, og det virker som om området er et viktig hekkeområde for vipe på Rennesøy

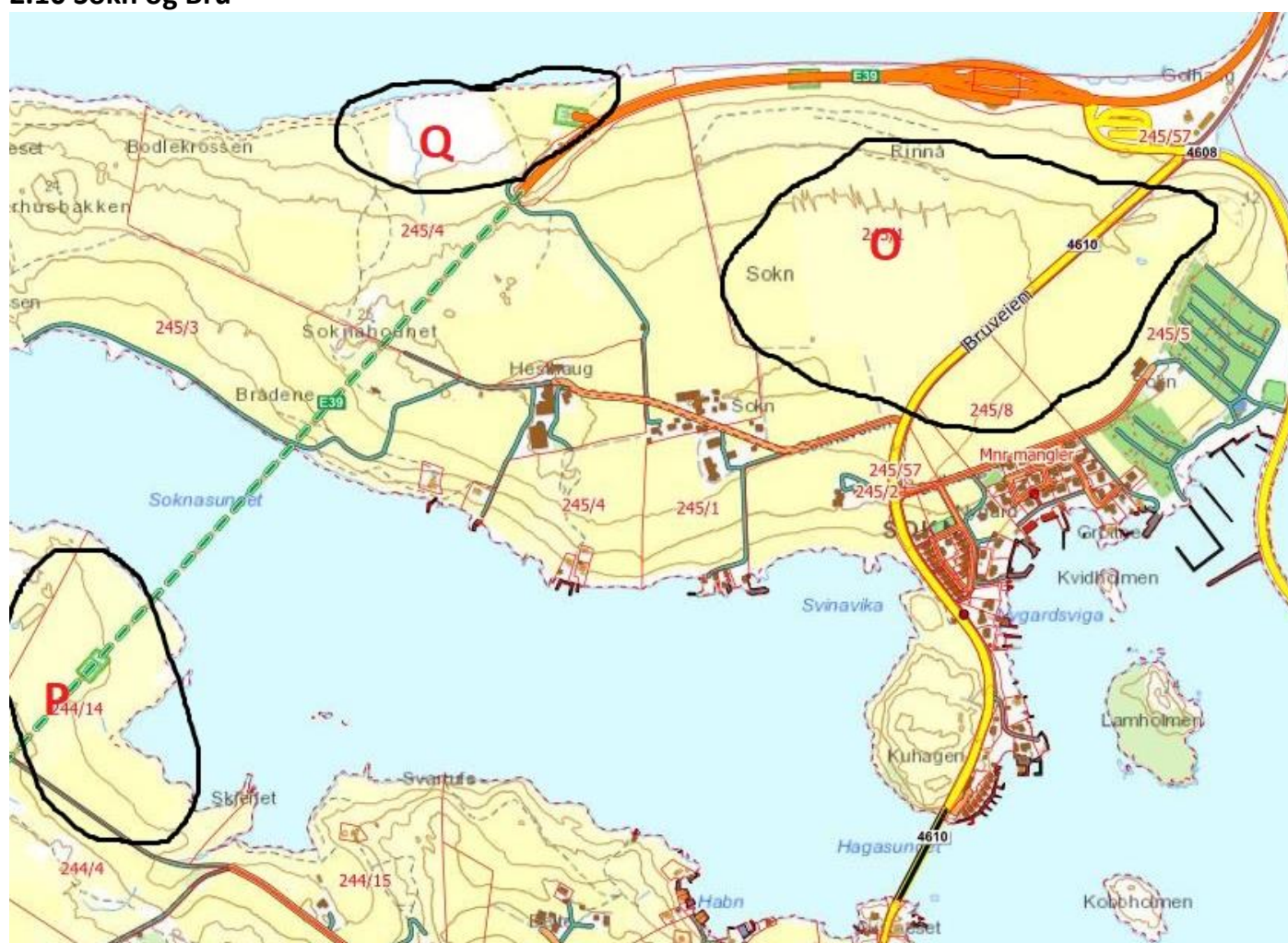

Figur 19: Graseng med hekkende vipe på Sersberg, Galta

Figur 20: Vipe på Sokn med Mosterøy og Mastravarden i bakgrunnen 20.april 2020

2.10 Sokn og Bru

Figur 21: Hekkeområder for vipe på øyene Sokn og Bru, våren 2020

Lokalitet O – Gnr/bnr 245/4 og 245/8 20.april og 11.mai 2020: Det var flere vipere som viste hekkeadferd på graseng og åker på begge sider av Bruveien ved besøk 20.april og 11.mai. Vipene hekket spredt i hele området mellom campingplassen og E39, og det var vanskelig å få full oversikt i det kupert terrenget. Men minst 3 hanner og 1 hunn var på fuktig graseng på vestsida av Bruveien (245/1), mens to hanner kranglet om oppmerksomheten fra en hunn på åker/graseng på østsiden av Bruveien (245/8).

Lokalitet P – Gnr/bnr 244/14, 20.april 2020: En hann ble sett i fluktlek over området

Lokalitet Q – Gnr/bnr 245/4, 5.mai 2020: To vipere satt i strandkanten. Vipene ble kun sett fra bil på den sterkt trafikerte E39, og lot seg ikke kjønnsbestemme. Det kan ha vært fugler fra hekkområdene ved Bruveien, men det sees ofte vipere på vestsiden av E39 på Sokn på våren, og det er godt mulig at arten hekker her.

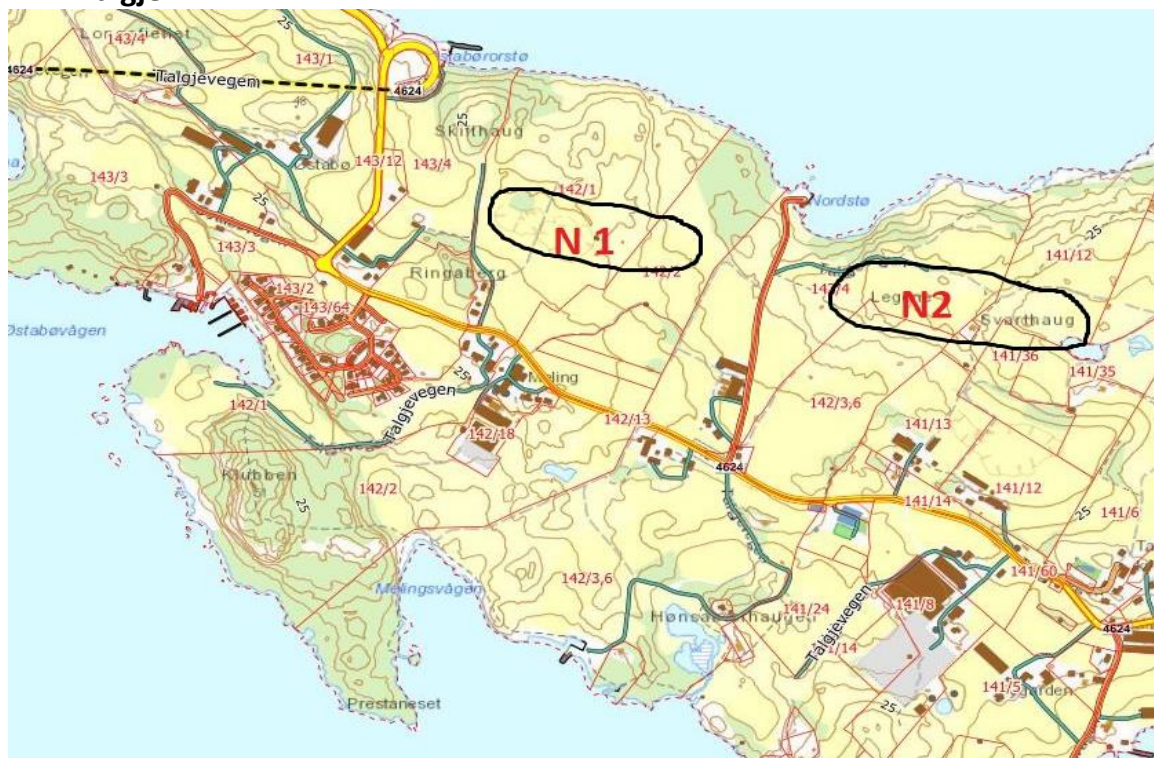

Figur 22: Vipehann på «svartjorde» like ved campingen på Sokn 20.april.

Figur 23: En vipehann ble sett i fluktlek over sauebeitet bak høyballene til høyre på bildet. På grunn av byggeaktivitet var området utilgjengelig også til fots, og måtte undersøkes med teleskop fra Sokn. Det er ikke utenkelig at det kan ha vært flere vipere i dette området.

2.11 Talgje

Figur 24: Hekkeområder for vipe på Talgje våren 2020

Lokalitet N1 – Gnr/Bnr 142/1 & 142/2, 20. og 25.april 2020: En rugende hunn og minst to hanner ble sett på og i nærheten av et myrsøkk 20.april. Fem dager senere ruget hunnen fremdeles, men ingen hanner ble sett.

Lokalitet N2 – Gnr/Bnr 142/3, 20. og 25.april. En hann ble sett i flukt over området Legende-Svarthaug på morgenen 25.april. På en lengre tur til fots fra kirka på Talgje til Nordstø, gjennom habitat som så svært vipevennlig ut ble ingen vipere funnet 25.april. Men på en tur i samme område tidlig i påsken (ca 6.april) ble det sett flere vipehanner som drev med fluktlek på begge sider av veien ut til Nordstø (Henning Ruud pers.medd).

Figur 25: På nordsiden av Talgje (Finnøy i bakgrunnen) er det flere beitemarker med smådammer og myrområder. Tilsynelatende gunstige vipehabitat, der det ble observert et titalls vipere tidlig i april. Kun tre vipere ble funnet i siste halvdel av april.

Figur 26: I kulturlandskapet ved Gardsvågen på Talgje hekket det flere par med tjeld. Men ingen vipper ble funnet på sørsiden av Talgje våren 2020.

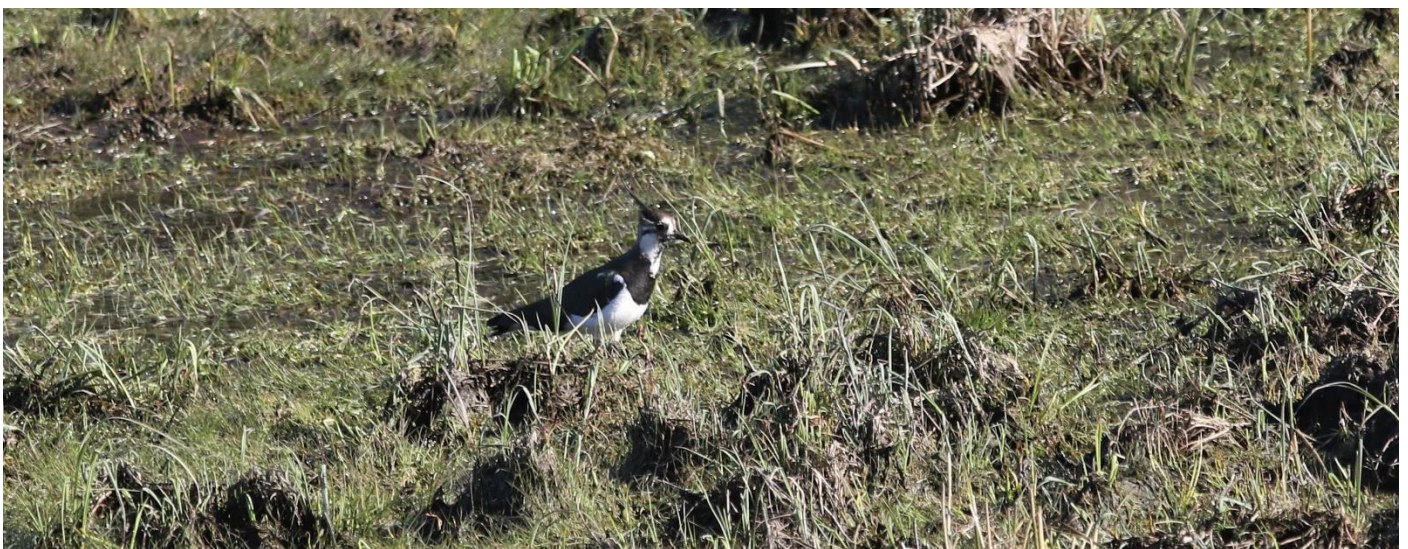
Figur 27: Vipehann på Nordre-Vignes, Finnøy 20.april 2020.

2.12 Nordre Vignes, Finnøy

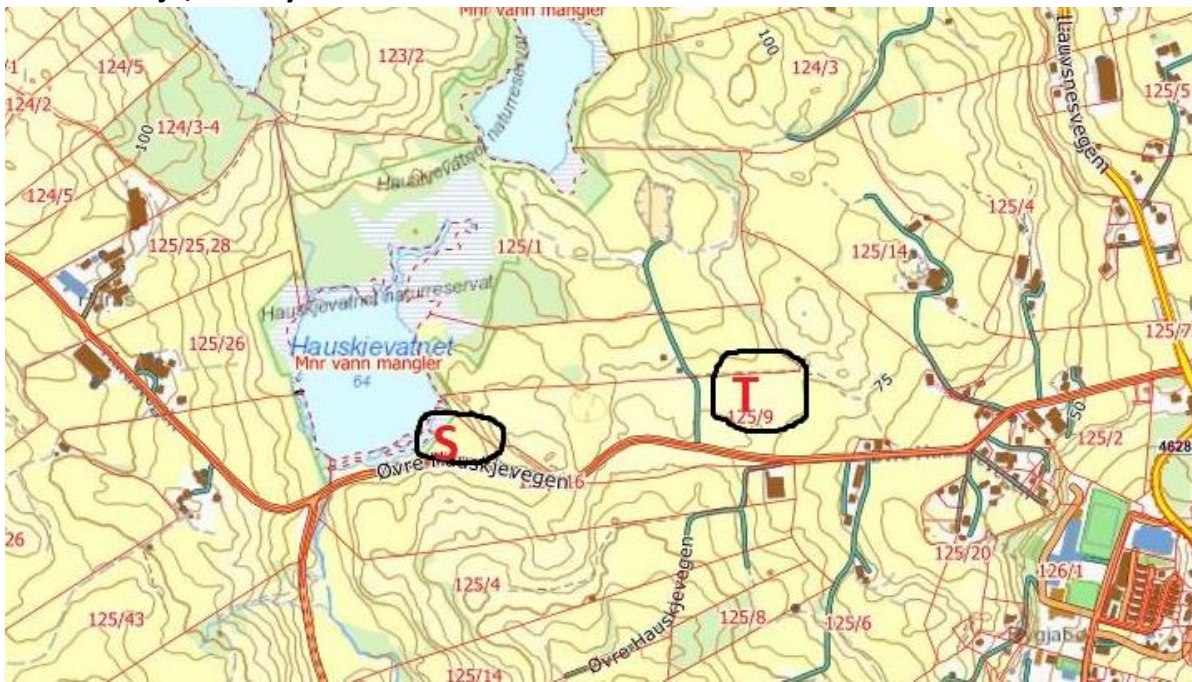
Figur 28: Hekkeområde for vipe på «Nora-Vignes» på Finnøy våren 2020.

Lokalitet R – Gnr/Bnr 111/2 og 111/3, 20.april, 25.april og 11.mai: 4 hanner og 3 hunner ble sett på utmarksbeite fra turstien mellom gardene på Nordre Vignes og Apalklubben sent på kvelden 11.mai. De fleste varslet heftig, og det var utvilsomt unger i området. På tidligere besøk ble bare vipenes tilstedeværelse bekreftet, uten at det var mulig å få tallfestet bestanden som sies å ha holdt til på neset i lang tid. Lokalbefolkningen på Vignes passer på vipene sine, og mener kolonien får unger på vingene stort sett hvert år. Det rapporteres innimellom flere titalls vipere fra Vignes. Men oftest fra tidlig vår, og da virker det sannsynlig at det dreier seg om rastende fugler på trekk.

Figur 29: Vipehunn på fukteng i østenden av Hauskjevvatnet. Et par hekket her, mens ytterligere 2-3 par hekket like i nærheten.

2.13 Hauskje, Finnøy

Figur 30: Hekkeområder for vipe på Hauskje, Finnøy våren 2020

Lokalitet S – Gnr/Bnr 125/16, 20. og 25.april: Et par hekket på svært fuktig sauebeite/myr i østenden av Hauskjevattet. Hunnen ruget 25.april. En hann ble dessuten observert i fluktlek over gardene på Harås på vestsiden av vatnet 25.april, men det er usikkert hvor denne fuglen egentlig «hørte til».

Lokalitet T – Gnr/Bnr 125/9, 25.april og 11.mai: To hunner ruget på mye like nord for Øvre Hauskjevegen. Minst tre hanner var i samme området ved begge besøkene, ofte næringsøkende på «stubbåker» nord for myra der hunnene ruget. Denne vipelokaliteten har vært kjent ei stund, og det er flere år registrert vellykka hekking i dette området.

Figur 31: Viktig biotop for vipe på Hauskje på toppen av Finnøy. To hunner ruget på myra i bakgrunnen 25.april.

Figur 32: Alle de fem hekkeområdene for vipe på øyene Talgje og Finnøy som ble lokalisert våren 2020. Totalt 11 hanner og 6 hunner som alle hekket, eller viste klare hekkeindikasjoner ble funnet på de to øyene. I tillegg ble det under kartleggingene observert 3 enkeltindivider av vipe på tre ulike steder på Finnøy. V1-V3 angir omtrentlig kartfesting av disse enkeltobservasjonene. Hekking eller hekkeindikasjon utover «observert» i hekketida ble ikke påvist på noen av disse lokalitetene, og disse vipene ble heller ikke kjønnsbestemt.

3 Tellingene oppsummert

Tabell 1: Hekkende vipere på de undersøkte øyene i nye Stavanger våren 2020

	Hann	Hunn	Ubestemt	Totalt
Vestre Åmøy	0	0	0	0
Bru	1	0	0	1
Sokn	5	2	2	9
Klosterøy	0	0	0	0
Mosterøy	5	3	0	8
Fjøløy	6	4	0	10
Rennesøy	55	58	2	115
Talgje	3	1	0	4
Finnøy	8	6	3	17
Totalt	83	74	7	164

4 Kilder

Artsobservasjoner.no (nettportal for registrering av arter)

Byrkjedal, I. m.fl.: *Population trends of Northern Lapwing, Eurasian Curlew and Eurasian Oystercatcher over 15 years in a southwest Norwegian farmland*. *Ornis Norwegica* (2012), 35: s.16-22

Kvinneland, A.: *Prosjekt Vern Vipa*. Rapport 1-2012 (72 s.). BioDiv2010.

Mjølåsnes, K. 2014: *Vipa på Jæren. 3 år med vipekartlegginger i Klepp, Time og Hå*. Mangfoldrapport 1-2014. Fylkesmannen i Rogaland

Mjølåsnes, K. 2018: *Viper i Randaberg. Kartlegging av hekkende vipere i Randaberg 2018*. Mangfoldrapport 4-2018. Randaberg kommune/Fylkesmannen i Rogaland

Mjølåsnes, K. 2018: *Viper i Stavanger. Kartlegging av hekkende vipere i Stavanger 2018*. Mangfoldrapport 5-2018. Stavanger kommune/Fylkesmannen i Rogaland

Mjølåsnes, K. 2020: *Vipas status i Sør-Rogaland*. (in litt)

Shrubb, M. *The Lapwing*. T & A D Poyser. 2006

Mangfold: Kartlegging av artsmangfold
Kjell Mjølåsnes mobil: 97010421

Postadresse: Orrevegen 630, 4352 Kleppe
Organisasjonsnr: MVA-996136027